



Pénzügykutató Zrt.

Versenyző piac irányába fejlődik-e a hazai bankszektor?

Várhegyi Éva

tudományos tanácsadó, az MTA doktora

**Konferencia a GVH megalakulásának 20. évfordulója
alkalmából.**

Budapest, 2010. október 19.

Vázlat

1. Versenyhelyzet a válság előtt: erősödő verseny - torzulásokkal
 - a) Piacszerkezet és verseny
 - b) Jövedelmezőség és verseny
2. A válság közvetlen hatásai a bankversenyre
 - a) Banki alkalmazkodási módok
 - b) Kormányzati és jegybanki válságkezelés hatása a versenyre
 - c) Közvetlen hatások a piaci és eredménypozíciókra
3. A válság és válságkezelés tartós hatásai
 - a) Hatások a bankpiac terjedelmére
 - b) Hatások az árversenyre és a jövedelmezőségre
 - c) Egy közvetett hatás: a banki különadó
4. Tartós hatások a piaci szerkezetre és a versenyre
5. Összegzés: a versenyt erősítő és gyengítő tényezők

1. Versenyhelyzet a válság előtt

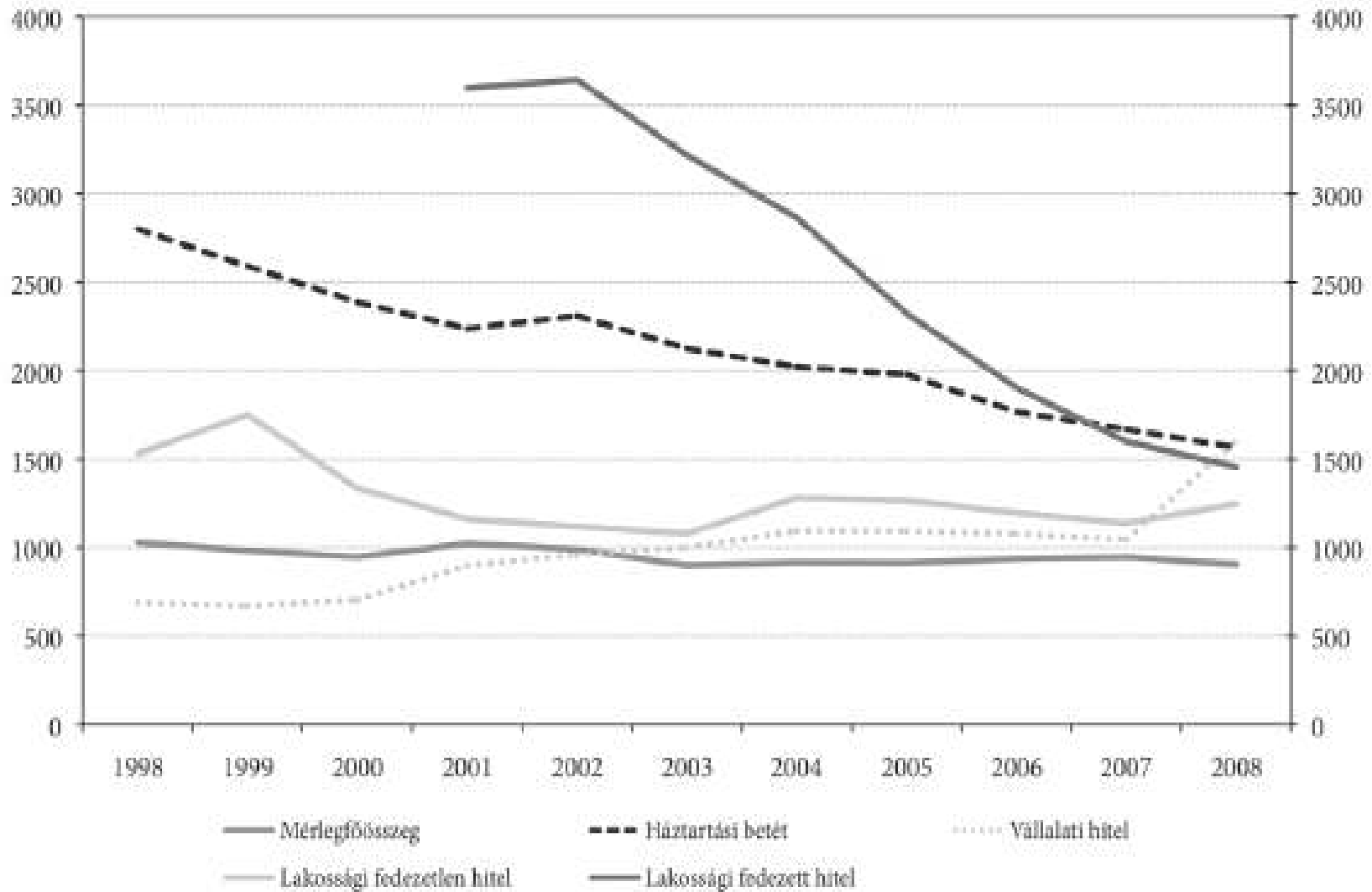
- a) Piacszerkezet és verseny
- b) Jövedelmezőség és verseny

a) Piacszerkezet és verseny

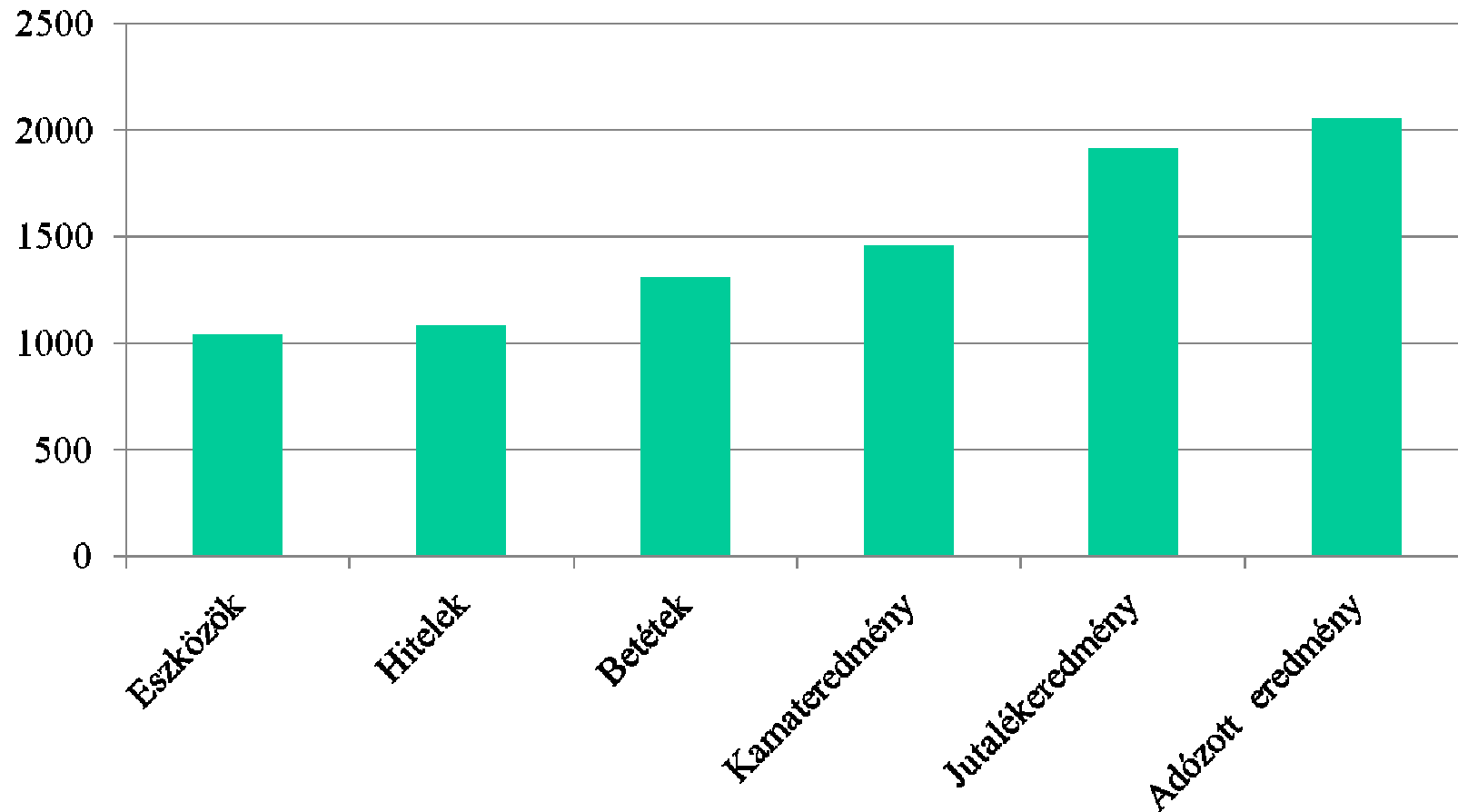
A versenyt erősítő piaci változások:

- A koncentráció foka csökkent a legtöbb részpiacon
- A piaci erőviszonyok kiegyenlítődése folytatódott

A Herfindhal-Hirschman-indexek alakulása



A magyar bankpiac koncentrációja 2008-ban: HHI

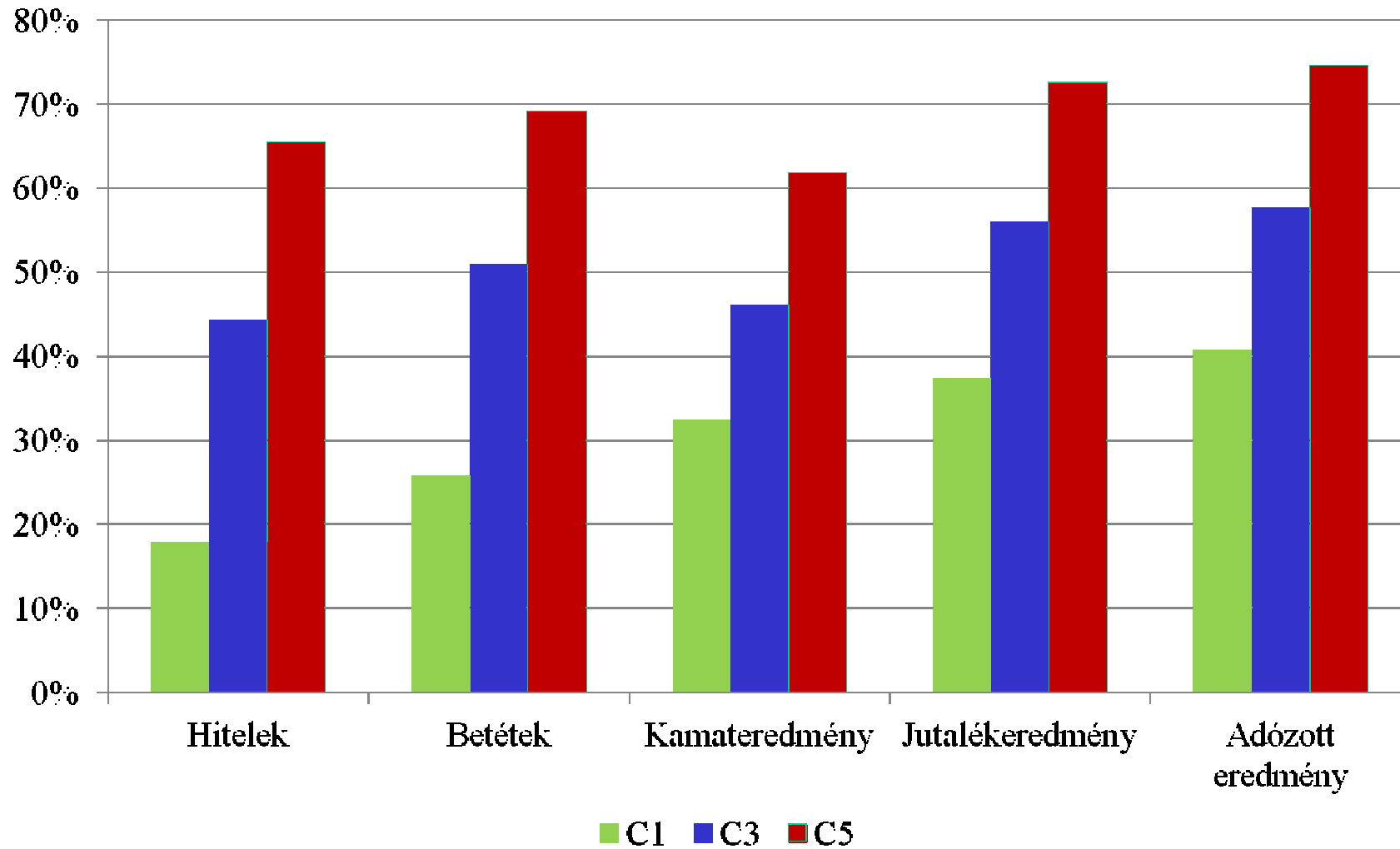


a) Piacszerkezet és verseny (folyt)

De...

- egyes piacokon (folyószámla-vezetés, látra szóló betétek) fennmaradt a legnagyobb bank piaci dominanciája
- ezeken a piacokon fennmaradtak a korábbi árazási anomáliák (vö. kutatási eredmények)

A magyar bankpiac koncentrációja 2008-ban: C1, C3, C5



A jelentősebb bankok piaci részesedése 2008-ban

Bank	Eszközök	Hitelek	Betétek
OTP Core	18,8	17,8	25,8
K&H	12,1	10,2	13,4
CIB Bank	11,5	13,9	9,9
MKB Bank	10,9	12,7	8,3
Raiffeisen Bank	10,1	10,6	11,8
Erste Bank	10,0	10,6	7,2
UniCredit Bank	6,7	6,8	7,2
Budapest Bank	3,6	4,3	6,1

b) Jövedelmezőség és verseny

A verseny erősödését jelzik

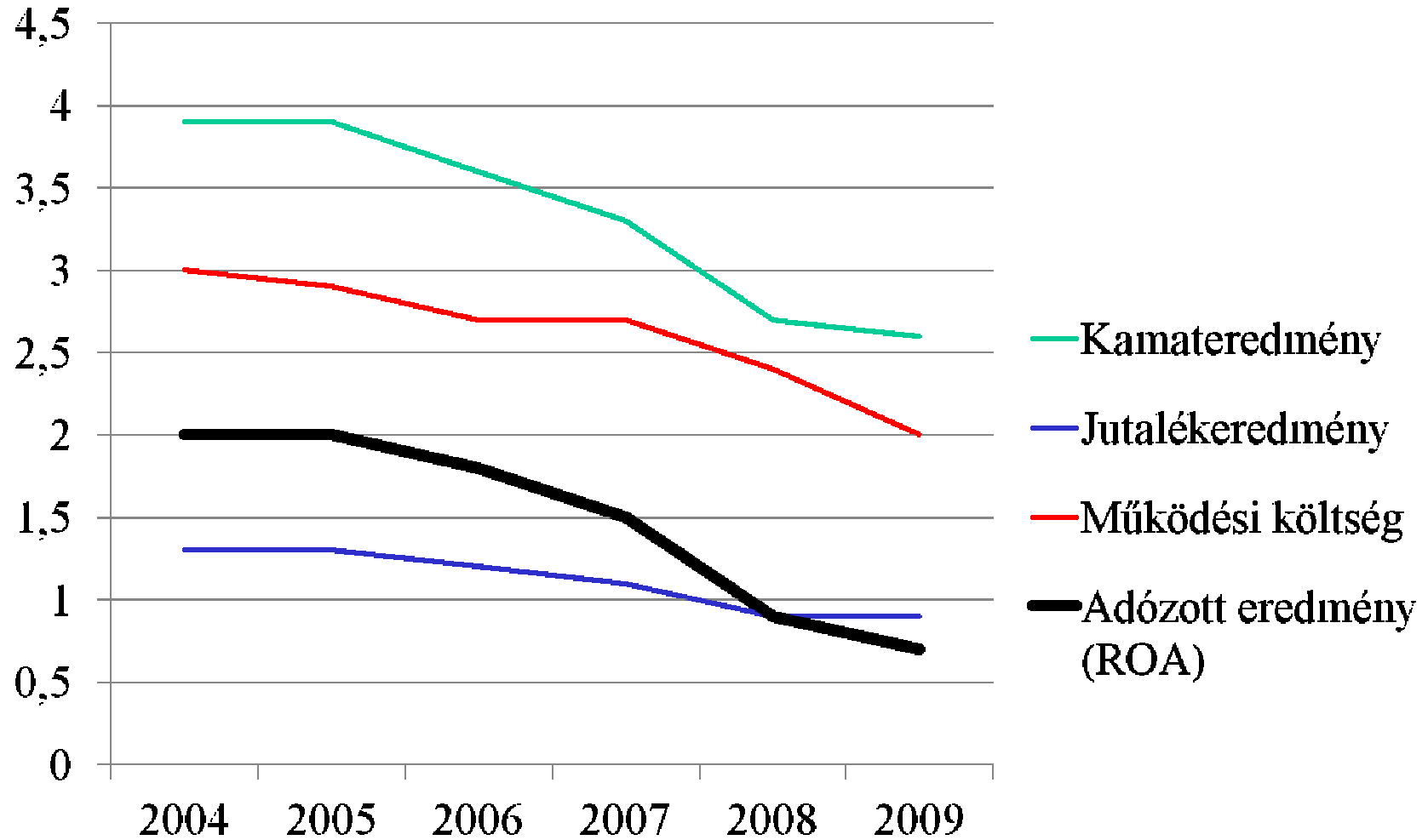
- a csökkenő kamat- és jutalékmarzsok
- a fajlagos működési költségek mérséklődése
- a jövedelmezőség csökkenése

A válság előtt kínálati piac hatására erősödött az árverseny

- a költségalapú versenyt felváltotta a kockázat alapú verseny

A válság alatt nem a verseny erősödése, hanem a banki tevékenység kényszerű összehúzódása rontotta a szektor jövedelmezőségét

Jövedelmezőség a válság előtt és alatt



b) Jövedelmezőség és verseny (folyt)

De...

- továbbra is fennmaradtak az egyenlőtlenségek az eredménypozíciókban
- feltételezhetően egyes piacokon továbbra is mód van a „vezető-követő” árazásra (a hipotézis ellenőrzést igényel)

A jelentősebb bankok részesedése a szektor eredményéből 2008-ban

Bank	Kamat- eredmény	Jutalék- eredmény	Adózott eredmény
OTP Core	32,4	37,4	40,7
K&H	7,9	9,9	8,0
CIB Bank	7,5	8,8	8,6
MKB Bank	9,9	5,1	2,2
Raiffeisen Bank	5,8	8,9	6,9
Erste Bank	8,1	7,6	8,3
UniCredit Bank	4,6	9,8	8,9
Budapest Bank	2,0	0,9	2,1

2. A válság közvetlen hatásai a bankversenyre

- a) Banki alkalmazkodási módok és hatásuk a versenyre
- b) Kormányzati és jegybanki válságkezelés hatása a versenyre
- c) Közvetlen hatások a piaci és eredménypozíciókra

a) Banki alkalmazkodási módok és hatásuk a versenyre

Költségek csökkentése

- Létszámleépítés, hálózatfejlesztési tervek felülvizsgálata

Hitel/betét arány csökkentése

- Hitelezés visszafogása **→ hitelpiaci versenyt gyengíti**
- Betétxpanzió a forráshiány enyhítésére **→ betétpiaci versenyt erősíti**

Piacról való kivonulás, M&A miatti konszolidáció:

- egyelőre nem történt ilyen, sőt tőkeemelések (kb. 100 mdFt)

Divesztíció (részlegek, üzletágak leválasztása, eladása)

- egyelőre nem (csak: OTP Garancia)

b) Kormányzati és jegybanki válságkezelés hatása a versenyre

- *A bankmentések típusai a verseny szempontjából*
- *Hazai banktámogató csomag: mérsékelt piactorzító hatás*

A bankmentések típusai a verseny szempontjából

- A szektor egészét érintő, normatív módon meghatározott szabályozási változások – **versenysemlegesek**
 - betétbiztosítási sémák módosítása,
 - kötelező tartalékráta csökkentése
 - jegybanki likviditásnövelő intézkedések
- Egyes piaci szereplők vagy csoportok számára kialakított speciális intézkedések – **versenytorzítóak, piacteremtés**
 - tőkejuttatások (államosítással vagy anélkül)
 - eszköz kivásárlások
 - garanciavállalás bankközi hitelekre vagy betétekre
- EU Bizottság ajánlása a **versenytorzítás mérséklésére**
 - ne legyen diszkriminatív (pl. nemzeti alapon)
 - legyen jól körülhatárolt, időben behatárolt
 - legyen piaci feltételű, térítés ellenében
 - hatásos magatartási szabályok: ne lehessen piacszerzésre használni

Hazai banktámogató csomag: mérsékelt piactorzító hatás

- Törvény a bankrendszer stabilitásának megőrzésére:
 - tőkejuttatás bank kérelmére (FHB: 30 MdFt)
 - garanciavállalás: bank kérelmére vagy MNB+PSZÁF javaslatra
- Hitelezési szint fenntartására devizalikviditás
 - MNB 6-hónapos swap lehetőség, hitelezési szint fenntartására(2,8 md € igénybevétel, feltételeket részben teljesítették)
 - PM - OTP, FHB megállapodás (anya helyett állam biztosította a devizaforrást az IMF-keretből, hogy igénybe vehessék MNB-tendert):
 - OTP 1,4 md € kölcsön , felét a vállalati szektorba kellett kihelyeznie, FHB 400 millió € hitel a lejáró devizahitelek forrásainak megújítására ; mindkettő idő előtt visszafizette, feltételeket teljesítette
- **Kevésbé voltak piactorzító hatásúak**, mint nyugati bankrendszerekben

c) Közvetlen hatások a piaci és eredménypozíciókra

- **Csekély változások a piaci pozíciókban**
- **Jelentős változások az eredménypozíciókban**
- Az OTP eredménypozíció-javulásának oka:
 - nem a banki alaptevékenység (hitelezés és betétgyűjtés) pozícióváltozása,
 - nem is a kisebb hitelezési kockázat,
 - hanem a treasury üzletágban elért jövedelemtöbblet, ami – a többi bankkal szemben – ellensúlyozta a megnőtt hitelezési kockázat költségét.
 - Ez főleg az állampapír-hozamok válság miatt turbulenciájának köszönhető (vö. MNB-jelentés).

A 8 legnagyobb bank piaci pozíciójának változása a válság alatt (%)

Bank	Ügyfélhitel			Ügyfélbetét		
	2007	2009	Változás	2007	2009	Változás
OTP Core	22,9	21,8	-1,0	29,3	28,1	-1,3
MKB	14,1	15,4	1,3	11,8	11,4	-0,5
K&H	12,8	10,6	-2,2	12,9	13,5	0,5
Erste	10,9	13,0	2,0	8,3	9,2	0,9
CIB	15,0	16,6	1,6	12,6	12,6	0,0
Raiffeisen	11,9	10,8	-1,1	11,8	10,6	-1,2
UniCredit	7,7	7,3	-0,4	7,1	8,9	1,8
Budapest Bank	4,7	4,5	-0,2	6,2	5,2	-0,3
<i>Együtt</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>0,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>0,0</i>

A 8 legnagyobb bank eredménypozíciójának változása a válság alatt (%)

Bank	Kamat- és jutalékeredmény			Adózott eredmény		
	2007	2009	Változás	2007	2009	Változás
OTP Core	36,0	38,6	2,5	46,4	74,8	28,4
MKB	10,0	11,4	1,4	5,6	1,1	-4,5
K&H	10,1	10,9	0,8	12,1	4,2	-7,9
Erste	10,1	8,9	-1,2	8,6	7,7	-0,9
CIB	10,7	9,0	-1,6	9,8	2,0	-7,9
Raiffeisen	9,7	7,7	-1,9	7,9	-1,6	-9,6
UniCredit	6,9	6,6	-0,3	7,2	6,5	-0,7
Budapest Bank	6,5	6,7	0,3	2,4	5,4	3,0
<i>Együtt</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>0,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>0,0</i>

3. A válság és válságkezelés hatásai a versenyhelyzetre

- a) Hatások a bankpiac terjedelmére
- b) Hatások az árversenyre és a jövedelmezőségre
- c) Közvetett hatás: a banki különadó

a) A válság hatása a bankpiac terjedelmére

- Források szűkössége és drágasága
- Tulajdonosi preferenciák módosulása:
 - kockázatkerülő magatartás, hitel/betét arány csökkentése
- Szabályozási szigorodása:
 - tőkeáttétel csökkentése



Hitelszűke



Hitelezési kondíciók szigorodása, hiteladagolás

b) A válság hatása az árversenyre és a jövedelmezőségre

- A piac bővülést a források bővülési lehetősége határozza meg **→ erősödő árverseny az ügyfélforrásokért**
- Kockázat alapú verseny helyett: **verseny a jó hitelképességű ügyfelekért:**



Csökkenő hitel- és betéti spreadek



Szűkülő marzsok + romló jövedelmezőség

c) Közvetett hatás: a banki különadó

- Nemzetközi összevetésben **kirívóan nagymértékű**, a bankok nagy részénél a nyereséget meghaladó különadó



Csökkenti a bankok jövedelmezőségét és/vagy tőkéjét, és így kockázatviselő és hitelező képességét

- Az **adó kivetésének módja** (mérlegfőösszegre, nem nyereségre) az aktivitást bünteti és versenytorzító



Aktivitáscsökkentésre vagy piacelhagyásra késztet



- **Versenyt gyengítő és versenytorzító hatású**

4. Tartós hatások a piaci szerkezetre és a versenyre

Piaci átrendeződések:

- koncentráció erősödik
 - csökkenő dinamika és profitabilitás → M&A felgyorsul
- kockázatos kelet-európai piacok átértékelődése
 - EM-ek kockázati felára tartós maradhat, de régióként eltérő lehet (Ázsia, K-Eu, L-Amerika)
- határon átnyúló, tőke- és költségkímélő értékesítések
 - fióktelep, e-banking, ügynökök (fiókhálózat helyett)

de:

- mindez **nem feltétlenül gyengíti a versenyt**, ha a piacvezető bank relatív pozícióját gyengíti, a piaci mezőnyt kiegyensúlyozottabbá teszi

4. Tartós hatások a piaci szerkezetre és a versenyre (folyt.)

Prudenciális és versenyszabályozás módosulhat

- válság → szigorodó prudenciális szabályozás, erősödő felügyelet
- fogyasztók nagyobb védelme: versenyt erősíti
 - egyoldalú szerződésmódosítás korlátozása
 - bankváltás könnyítése

de:

- nagyobb készlet a verseny korlátozására
 - pl. devizahitelezés tilalma is ilyen
- készlet állami piacteremtésre
 - „nemzeti” bankok preferálása, pl. takarékszövetkezetek állami feltőkésítése

5. Összegzés: a versenyt erősítő és gyengítő tényezők

A versenyt várhatóan erősítő tényezők

- Források szűkössége, drágasága: betétpiaci verseny
- Kockázatkerülő tulajdonosi preferencia, csökkenő hitelkereslet: hitelpiaci verseny
- Fogyasztói tudatosság erősödése: lakossági bankpiac

A versenyt várhatóan gyengítő tényezők

- M&A, kivonulás készítése jövedelmezőségi okokból: koncentráció erősödik, de versenyt nem feltétlenül gyengíti
- Versenykorlátozó állami szabályozás:
 - szigorúbb tevékenységkorlátozás (prudenciális ok és piacvédelem)
 - diszkriminatív jövedelemszabályozás (bankadó)

Összhatás: a magyar bankpiac – a fejlett világ tendenciájával szemben – **inkább a versenyző piac irányába fejlődik**

Köszönöm a figyelmet!